TARİH Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU KANUNLAR DOĞUYOR

Hukuk, toplum düzenini sağlamak için çıkarılmış ve devlet eliyle güçlendirilmiş kurallar bütünüdür. İnsanların toplum hâlinde yaşamaya başlaması ve ilk siyasi teşkilatların oluşmasıyla birlikte hukuka ihtiyaç duyulmuştur.

İlk Çağ'da yapılan hukuk kuralları kaynağını akıl, gelenek ve kutsal kitaplardan almıştır. Yazının icadından önce hukuk kuralları, sözlü olarak nesilden nesile aktarılmıştır. Ancak yazıyı kullanmaya başlamalarına rağmen bazı milletler, hukuk kurallarını sözlü olarak kullanmaya devam etmiştir. Türkler de sözlü hukuk kurallarını uzun süre uygulamıştır.



Hunlarda hukukun temelini, kaynağını geleneklerden alan sözlü hukuk kuralları yani töre oluşturmuştur.

Coğrafyanın, hayat tarzının ve birlikte yaşama tecrübesinin etkisiyle oluşan töre; yazılı olmamasına rağmen sistemli, dinamik, etkili ve ihtiyacı karşılayacak bir yapıya sahiptir. Törenin toplumda çok güçlü bir yaptırımı vardır.

Yazının icadıyla birlikte yazılı hâle gelen hukuk kurallarının ilk örnekleri Sümerlerde görülür. Baştanrı tarafından hükümdarlığın kendisine verildiğini ifade eden Sümer Kralı Urkagina, kötü idare sebebiyle meydana gelen yolsuzlukları, halkın huzursuzluğunu ve hoşnutsuzluğunu gidermek için bir adaletname hazırlamıştır. Urkagina, yaptığı kanunlarda önceki yöneticilerin rahiplerle birleşerek halkı sömürdüğünü ifade etmiştir. Yaptığı düzenlemelerle de daha çok borç affı gibi konuları işlemiş ve halkı rahatlatmaya çalışmıştır. Urkagina Kanunları'ndan sonra Mezopotamya'da başka kanunlar da yapılmıştır. Bu kanunlar içerisinde Babil Kralı Hammurabi'nin yaptığı kanunlar önemli bir yere sahiptir. Her ne kadar Hammurabi kendini adaletin kralı olarak ifade etse de kanunlarını Tanrı Şamaş'ın önünde durduğu bir stelin alt kısmına yazdırmıştır. Bu stelde zayıfların ve öksüzlerin koruyucusu, Tanrı adına ülkeyi yöneten, adil ve insancıl hükümdar olarak kendisini tanıtır.

Hammurabi Kanunları "dişe diş, göze göz" şeklinde değerlendirilen ve suçu işleyene aynı ağırlıkta cezayı içeren kanunlardır. Hammurabi Kanunları zamanın ihtiyaçları dikkate alınarak, daha önce yapılmış olan kanunların ve örf adet hukukunda derlenmesiyle oluşturulmuştur. 282 maddeden oluşan bu kanunların ön söz kısmında Baştanrı Marduk hakkında övücü sözler bulunmakta ve Marduk ile adalet tanrısı Şamaş tarafından Hammurabi'nin nasıl kral seçildiği anlatılmaktadır.

Ayrıca burada Hammurabi; adalet ve doğruluğu tesis ettiğinden, huzur ve refahı getirdiğinden söz etmektedir.

İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden biri olan Hititler, gelişmiş bir hukuk sistemine sahiptir. Dönemin ihtiyaçlarına göre zamanla eklemeler yapılan Hitit Hukuku ile ilgili günümüze kadar ulaşan tabletler vardır. Hitit Kanunları, içerik bakımından Sami kavimlerinin kanunlarından farklı olup Sümer Kanunları gibi insancıldır. İşlenen suçların cezası daha çok maddi nitelik taşımaktadır. Hitit Kanunları'nda geleneksel düzenlemeler toplanmış, ölüm ve işkence cezaları yerine tazminat cezaları konmuştur. Hititler yalnız insanları değil hayvanları ve bitkileri korumak için de yasalar çıkarmıştır. Hitit Kanunları'nda; evlenme, boşanma, nikâh, nişan gibi aileyle ilgili hususlara yer verilmiştir. Ön Asya kavimlerinde boşanma sadece erkeğe tanınan bir hak iken Hititlerde kadınlara da bu hak tanınmıştır. Hititler, hukuk tarihinde ilk defa kasten öldürme ile kazara adam öldürmeyi birbirinden ayırmıştır.

Mezopotamya medeniyetlerinde olduğu gibi Hititlerde de cezalar belirlenirken sosyal sınıf farklılıkları esas alınmıştır. Ayrıca Hititlerde kollektif cezalar da uygulanmış yani bazı suçlarda ceza sadece o kişiye değil suçlunun ailesine de verilmiştir.

İbranilere kadar çok tanrılı din inanışı yaygınken İbraniler tek tanrılı semavi din inancını benimsemiş ve bunun sonucunda ilahi kökenli hukuk kuralları bu dönemde görülmeye başlanmıştır.

"On Emir" olarak bilinen bu hükümler, İsrailoğulları'nın Mısır'dan çıkışlarından sonra Sina Dağı'nda Allah tarafından Hz. Musa'ya bildirilen emirlerdir. Yahudi inancına göre Tanrı ile İsrailoğulları arasında yapılan ahdi (anlaşma) içeren, Yahudiler'in kutsal kitabına Hristiyanlar, günümüzde "Ahd-i Atîk" (Eski Ahit) demektedir.

SORULAR

1- Dünya tarihinde ilk defa kanun yapan ve bunu yazıya geçiren Sümerler olmuştur. Sümerler ticaret, evlenme, boşanma, miras gibi konuları kanunlarla düzenlemişlerdir. Lagaş Kralı Urukagina, MÖ 2375 yılında toplum içinde güçsüzleri korumak ve özel mülkiyeti güvence altına almak için kanunlar çıkarmıştır.

Paragrafa göre Sümerlerin aşağıdaki alanlardan hangisindeki faaliyetleri vurgulanmıştır?

A) Din
B) Hukuk
C) Diplomasi
D) Ticaret
E) Felsefe

Cevap: B

2- İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden biri olan Hititler gelişmiş bir hukuk sistemine sahiptir.

Hitit kanunları ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

A) Sümer Kanunları gibi insancıldır.
B) İşlenen suçların cezası daha çok maddi niteliktedir.
C) Boşanma hakkı kadınlara da verilmiştir.
D) Kasten öldürme ile kazara adam öldürme birbirinden ayrılmıştır.
E) Kolektif cezalar uygulanmamıştır.

Cevap: E

3- Aşağıdaki İlk Çağ uygarlıklarından hangisinde ilahi kökenli hukuk kuralları görülür?

A) Sümerler
B) Babiller
C) Lidyalılar
D) İbraniler
E) Persler

Cevap: D